

independent Principality and the Principality at the parish. Regional documents were agreements between the princes, including regarding the division of territories. National documents of ratification, which regulated the functioning of the state and, first of all, with military Affairs, law, monetary and fiscal systems of the Church. Foreign or foreign documents are international treaties of Russia.

The Īpatskiv Chronicle code in documents recorded unique information about all important aspects of the political, economic, international and cultural life of the old Russian state at all stages of its development.

Key words: *Ukrainian documentation, documents of Kievan Rus, documentation, classification, the information component of the document, the Īpatskiv Chronicle, the Princes deed, contract, «the religious Charter», «things», parchment, «berestâna Charter».*

УДК 008 : 24:34:39:94 (477)

В.О. Радзівський

БАЗОВА СУБКУЛЬТУРА: ДО ЕКСПЛІКАЦІЇ ПОНЯТТЯ ТА ПРОБЛЕМ КЛАСИФІКАЦІЇ

У роботі досліджені важливі питання теорія та історія субкультур. Зокрема, описані проблеми, які пов'язані з розподілом, зокрема класифікацією, субкультур і дослідженням базових субкультур.

Ключові слова: *субкультура, базові субкультури, культура, класифікація, відчуження, культурологія.*

Актуальність. На початку ХХІ ст. доцільно константувати, що все більш важливе місце в системі культурології займає теорія та історія субкультур. Вивченням субкультур вітчизняні науковці займаються не одне десятиріччя, проте є різні визначення категоріальних параметрів і трактування сутності багатьох субкультур [порівн. 5, с. 10], але їх комплексні, системні, всебічні, об'єктивні та ґрунтовні дослідження у культурології проводяться лише з початку ХХІ ст. Окреме значення мають субкультури у соціології, юриспруденції, історії, філософії, мистецтвознавстві, а ширше – у глибоких наукових дискурсах.

Термінологія культурології, як і понятійно-категоріальний апарат багатьох інших наук, потребує вдосконалення та чіткіших дефініцій. Водночас, культурологія потребує не лише подальшого розвитку та вдосконалення тезауруса, але й узгодження проблем класифікації. Питання класифікації субкультур (вікові, професійні тощо), як і проблеми їх більш глибокого пізнання, має давнє походження. Значне захоплення субкультурами спостерігалось ще з 80-х рр. ХХ ст., але спочатку в СРСР були не класифікації, а їх схеми, що носили формальний, переважно описовий та заідеологізований характер. У незалежній Україні почався більш досконалий, об'єктивний та ґрунтовний процес вивчення субкультур, проте субкультурне поле України потребує подальших досліджень.

Мета статті – з'ясування сутності поняття «базова субкультура». Із мети статті випливає **завдання дослідження:** з'ясувати проблеми та основні принципи розподілу субкультур, що є важливим для культурної екзистенції сучасного українського суспільства. Дотичним до дослідження є й характеристика деяких субкультур і, особливо, осмислення позитивних та негативних можливостей окремих субкультур. Герменевтичне та логіко-семантичне вивчення праць провідних дослідників (Ю.Богуцького, Д.Виговського,

Д.Донських та ін.), у тому числі доктринальних робіт М.Поплавського, В.Пирожкова, О.Старкова, Л.Рубіна, В.Шейко засвідчує потребу вирішення завдання розвитку субкультурного простору України [16-18].

До питань вивчення культури та субкультур зверталось чимало фахівців. Серед них, зокрема, А.Асмолов, Є.Бодіна, Ю.Богущкий, Л.Божович, Т.Гаєвська, А.Кукаркин, Я.Левчук, К.Манхейм, М.Мид, В.Оборонко, М.Осоріна, М.Поплавський, В.Пушкар, Л.Рубіна, П.Рудик, Б.Ручкін, З.Сикевич, Ю.Савельєв, О.Сапожнік, О.Семашко, В.Семенов, М.Соколов, І.Юдкін [10, с. 5-8; 11, с. 9-23].

Культурологія, на думку деяких вчених (Л. Троєльнікової, Д. Бочарнікова та ін.) [11, с. 10] є метанаукою зі своєрідною конгломеративною, інтегративною, комплексною сферою знання. Культурологія має стати зберігачем та каталізатором поширення безцінних надбань вітчизняної культури, базою нашої культурної матриці. Важко не погодитись з тим, що «специфічною особливістю слов'янського дискурсу культурології (на відміну від західних cultural studies) є виразний акцент на філософсько-естетичній проблематиці» [15, с. 26]. Слов'янська культурологія виявляється через ціннісно-смыслову рефлексію цілісного всесвіту культури, у якому окремими галактиками та системами постають різноманітні субкультури.

У культурології теорія субкультур займає важливе місце та має зайняти ще більш значиму роль. Це тим логічніше, що з кожним роком в Україні і в світі субкультур стає все більше і більше, а на тему субкультур писали сотні дослідників, лише на теренах СНД захищались десятки дисертацій, серед яких були і докторські. При цьому кількість захищених дисертацій по проблемам теорії субкультур, наприклад, у Росії, у декілька разів більше у порівнянні з Україною, а якщо брати аспекти та питання з історії субкультур, то російські науковці за кількістю публікацій на порядок перевищують українські.

Проблема аналізу питань окремих субкультур іноді висвітлюється російськими дослідниками у десятки разів частіше, ніж нашими, українськими дослідниками (досить простий і наочний приклад – праці з кримінальної субкультури). Але, радує те, що у нас, в Україні кримінальна субкультура не так суттєво поширена у культурі і в суспільстві, як у Росії, а тому, можливо, і не потребує десятків дисертацій та численних наукових праць [10, с.259; 11, с. 357].

Дослідження сучасних проблем субкультур і культурології, пошук їх рішень неможливий без з'ясування сутності та визначення самих понять «субкультура» і, особливо, «культурологія». Якщо поняття «субкультура», – хоча й має чимало визначень та описів, проте є відносно усталеним – розглядається у більшості підручників і посібників, то термін «культурологія» на сьогодні не має усталеного, чіткого, загальновизнаного та конкретного наукового формулювання (є варіанти, які потребують уточнення) [11, с. 5-18]. Значну рефлексивну проблему становить і знаходження відповідей на питання щодо того, які саме субкультури заслуговують на першочергову класифікацію та дослідження: за часом виникнення (найновіші чи більш старі), за поширеністю (професійні, вікові тощо), за ставленням до права і моралі (кримінальні, девіантні тощо) і т.д. Цей рядок можна продовжувати [8; 13], враховуючи й потреби розподілу субкультур у контексті розвитку індивідуалізації та атомізації культурного, політичного та суспільного життя. Ці тенденції пов'язані і з необхідністю всебічного, ґрунтовного й об'єктивного аналізу всесвітніх культурних процесів та у контексті з іншими українськими соціокультурними реаліями, які відбуваються в країні та у нашій культурі.

Виклад основного матеріалу. Культурологія, маючи життєдайні максими моралі, базис народної аксіосфери і чітку ціннісну ієрархію, повинна розкривати свій теоретичний потенціал (який в неї, як у метанауки, дуже багатий, навіть величезний, – напевно, найбільший з усіх гуманітарних наук), а також сприяти поширенню культурно-історичних

напрацювань, зокрема практичній реалізації усього найкращого з історичного скарбу й численних теоретичних питань.

Термінологія має величезне значення для розвитку науки. Жодна наукова дисципліна не здатна повноцінно розвиватись без свого усталеного понятійно-категоріального апарату. Безперечно, є чимало проблем, які заслуговують на комплексні міждисциплінарні дослідження та при аналізі яких виникають різні понятійні колізії, непорозуміння, суперечності, а іноді й інші складності (прогалини у певних напрямках знань, взаємовиключні погляди провідних науковців різних шкіл тощо). Складним явищем є теорія субкультур.

Теорія субкультур може розглядатись у контексті культурології та як міждисциплінарна галузь знання: субкультурологія як історична реальність, у сучасному філософському вимірі, як предмет вивчення соціології, як явище мистецького життя та як проблема мистецтвознавства, субкультури крізь призму юридичної науки та кримінологічних досліджень та їх аналіз у філологічному напрямку. Міждисциплінарність відобразилась на різних аспектах вивчення субкультур, адже спеціалісти кожної з вищеназваних та інших споріднених галузей знань вкладали у визначення та пояснення феномену субкультур своє бачення, тим самим сприяли множинному трактуванню змісту, пропонували багатоманіття шляхів пояснення та компоновання складових та зв'язків такого непростого явища соціокультурного буття як субкультурне поле. Основною підвалиною у теорії та історії субкультур, на нашу думку, є базові субкультури.

Експлікація (від лат. *explicare* – пояснюю, уточнюю, трактую) [15] поняття «базова субкультура» у культурологічному аспекті концептуалізації її змісту в сучасному українському науковому обігу залишаються розкритою не достатньо.

Культурологія фіксує зв'язок, насамперед, базових (основних, провідних, найважливіших, найрепрезентативніших, найбільш суттєвих та знакових, до певної міри усталених у часі, просторі, іноді й колу осіб) субкультур з їх провідними процесами та результатами у культурному полі України. Базові субкультури – це ті, які не лише складають основу, ядро субкультурного поля України, але й відіграють помітне місце у культурному житті народу, суспільства та держави. У сучасних реаліях це усі конструктивні, культуротворчі субкультури України, серед яких професійні (юристів, адміністративних працівників, лікарів, вчителів тощо). Деякі нейтральні субкультури (наприклад, різні вікові, окремі соціальні, зокрема багатіїв тощо). Окремо можна виділити квазібазові субкультури, зокрема субкультури делінквентного та аномійного спрямування.

Серцевинною особливістю різних, у т.ч. і базових, субкультур, є їх особливість, відносно «випадіння» з загального простору культури. Тому у цілому, постаючи важливою та похідною культурною «формою», субкультури, маючи специфічні змісти та сутності, об'єктивуються в інтерпретативно-варіативних втіленнях відповідних тлумачень, коментарів, пояснень та відозмін.

Питання численних науковців, як правило, зводиться до окремих найбільш досліджених субкультур. Як правило, мова йде про природу, особливості та розвиток основних (або краще і точніше – базових), субкультур (вікові, вузько соціальні, як багаті-бідні, професійні, кримінальні), рідко ставлять питання щодо історичних форм виникнення, розвитку та існування малопомітних (вторинних, похідних, другорядних, недовгострокових, малозначимих тощо) субкультур.

Отже, базовими є основні, традиційні, найбільш впливові, знакові, доленосні, поширені та популярні субкультури, які у минулому залишили (субкультури козаків, аристократів, духівництва, шляхецтва тощо) [6; 9, с. 14-215;16], або відіграють у наш час значну роль (серед соціальних найбільш репрезентативні, наприклад, за культурно-майновою та культурно-стратифікаційною ознаками; за інших, несоціальних, підходах –

лінгвістичні, етнографічні, релігійні та деякі інші субкультури) та значення у культурно-історичному, соціально-гуманітарному та, як правило, у суспільно-політичному і правовому, але менше у економічному й демографічному житті народу, держави і суспільства. В останні століття у процесі культурного та суспільно-історичного розвитку, субкультури були «таємно» [6; 16] включені у різні соціокультурні практики значних груп населення (соціальні, релігійні, вікові, професійні та інші численні маркери). Іноді деякі субкультури вбирали і передавали наступним поколінням деякі нормативні (насамперед, моральні) імперативи відповідних (переважно групових, корпоративних, рідше станових і класово-групових) спільнот, зокрема – ставлення до базових цінностей (своя картина світу, відношення до праці, до Бога і ближнього), моделюючи взаємини різних груп, верств та прошарків населення, узгодження чи конфліктування їх цінностей, потреб, ідеалів, моральних імперативів тощо.

Субкультура – це не лише нижній шар та підсфера культури, це значне поле у культурному просторі, де є велика інваріантність форм та через розвиток і поширення самих субкультур субкультурологія має значний простір для вивчення. Про значну кількість складових субкультурології можна сказати приблизно те ж, що і про таку її частину, як про нашу традиційну дитячу субкультуру – вона є «підсистемою базової культури суспільства, «культурою в культурі»... Культурний код субкультури формується у рамках більш загальної системи» [порівн. 5, с. 10]. Проблематика теорії субкультур та, наприклад, навіть такої її окремої складової, як кримінальна субкультура, не є новою, але є доволі запутаною (особливо за останні роки). Це обумовлюється у т.ч. і тим, що питання субкультури є комплексними, інтегративними, міждисциплінарними, міжгалузевими та змінними навіть на усталеному рівні (так, дуже цікаві дослідження з виокремлення фольклору як субкультури [18, с. 8-11] і дифузії фольклорної субкультури [18, с. 47-49]), адже інтенсивна «зміна життєвого середовища породжує нові стереотипи поведінки та споживання, нові навички, звички, традиції, нову трудову мораль» [17, с. 467].

Різні субкультури, переживали у різні часи злети й падіння. А це відбувало (прямо чи опосередковано, в залежності від історичних реалій) шляхи не лише культурного, але й соціального, ідеологічного (релігійного, партійного тощо), політичного, економічного, правового розвитку життя народу, суспільства та держави. Саме особливості культурно-історичного буття дозволили традиційним (зокрема становим [6; 9; 12]) субкультурам нагромадити унікальний досвід.

Українські субкультури доволі різноманітні та строкаті. Вони мають не лише загальнолюдські соціальні особливості (субкультури бідних чи багатих тощо), але й народний, вужче – етнографічний, краєзнавчий, лінгвістичний (діалекти, говірки тощо) та інший місцево-мовний та побутово-художній компонент. На окрему увагу заслуговують фольклорні субкультури та субкультурний фольклор (декоративно-прикладне, художньо-прикладне мистецтво й образотворчий фольклор тощо) [15; 18].

Незначною розробленістю у вітчизняній культурологічній думці характеризується вивчення особливостей, природи і протиріч становлення та розвитку субкультур. І хоча останнім часом з'явилось чимало іноземних (особливо російських) праць, предметом дослідження яких стали різноманітні субкультури, проте без адекватного розподілу (шляхом систематизації, групування, класифікації та типологізації) теоретико-методологічні проблеми субкультурології навряд чи вдасться розв'язати. Розмови щодо класифікацій та складання понятійно-категоріального апарату теорії та історії субкультур відбуваються в Україні не одне десятиліття [8; 13], проте істотних змін не спостерігається через наявність колізій (професійні, вікові, найбільші соціальні тощо) та прогалин у питаннях субкультурології (переважно не у соціальних, а етнічних, релігійних та філологічних).

Водночас, про який би розподіл не йшлося, треба не лише згадувати проблему поділу самих понять з традиційної формальної логіки. Конструюючи пояснення проблеми класифікації субкультур ми наведемо думку проф. В.Бездрабко щодо складності самого явища розподілу, бо «щодо визначення класифікації, а, отже й того, якою вона має бути, є відсутність конкретного сутнісного розмежування таких понять, як групування, типологізація, систематизація і, власне, класифікація.... І, хоча динамічність мови науки не дозволяє раз і назавжди зафіксувати її термінологію, утім, поціновування їх форми, змісту, рефлексія щодо них забезпечують користувача подібною інформацією можливістю проникнути в історичність часу, порозумітися колегам, багатоваріантність відповідей на питання, що є класифікація, систематизація, типологізація, групування та інші лексеми синонімічних рядів від них, є свідченням недостатності взаємодоповнювальних процедур спільного пошуку способів пояснень термінів науковцями» [1].

На нашу думку, групування субкультур хоча і відрізняється від групування, наприклад документів, проте також починається із виявлення їх зовнішньої подібності (наприклад, за соціальною, професійною, етнічною, віковою, мовною, гендерною чи іншою ознакою). Порівняння та аналогії зовнішніх (екстернальних) атрибутів субкультур хоча визначають їх місце з-поміж собі подібних (наприклад, кримінальні, делінквентні, конфліктні та девіантні субкультури у контексті теорії субкультур), утім, часто не дозволяють в повній мірі установити їх взаємозв'язок на рівні генетичних, структурних, функціональних ознак тощо. Тоді краще використовувати інтернальні атрибути (наприклад, дитячі чи молодіжні субкультури у контексті вікових субкультур).

Розкриття внутрішньої структури субкультур як усієї сукупності об'єктів і, разом з цим, кожного з них, відбувається на вісі тотожність-відмінність. Цей метод наукового пізнання, який дозволяє бачити, зокрема й міжсубкультурні, взаємозв'язки в просторово-синхронній і часово-діахронній системі координат називається типологізацією [3, с. 177-178]. Розвиваючи, у тому числі за аналогією, думки В.Бездрабко, ми маємо констатувати, що у гносеологічному плані поняття «тип субкультури» (рід-вид; підтипи-підроди-підвиди) частково є науковою абстракцією, адекватно не відображеною в об'єктивній дійсності (чимало небазових субкультур є не лише доволі мінливими, але й трансформованими на індивідуальному та груповому рівнях).

Субкультура, конкретизуючись у межах своєї внутрішньої, власної цілісності, представляє конкретну типологію – тип субкультури. Для розкриття типологічної структури субкультур доречно застосовувати дедуктивний (дедуктивно-індуктивний) та індуктивний (індуктивно-дедуктивний) підходи, визначитися з сутністю системи субкультури, її природою, видозмінами залежно від особливостей поширення та функціонування. Співвідношення субкультур у межах одного типу (вертикальні зв'язки) чи різнотипності (горизонтальні зв'язки) є плинними у часі та просторі. Відомі різні критерії типізації, але спільним є вектор її розгортання – спрямованість на об'єднання у типові групи [1]. Типологізація субкультур, як і більшості інших об'єктів дослідження супроводжується їх систематизацією, тобто групуванням за кількісними, зовнішніми характеристиками типів документів, приведенням їх до певної системи [7, с. 236]. Цей вид технології впорядкування субкультур базується на їх подібності в межах одного типу, роду, виду та ін., що визначається шляхом з'ясування наявності в них певних загальних рис, виявлення яких відбувається паралельно зі з'ясуванням відмінностей між ними.

На нашу думку, первинне групування субкультур відбувається шляхом констатації субкультури як факту, явища, визначення абсолютної чи порівняльної її цінності. Класифікація ж акцентує увагу на причинно-наслідкових зв'язках між змістом і формою, умовами існування різнотипних субкультур, поясненні обставин функціонування, і їх самих як вияву багатьох часово-просторових пластів дійсності, які діалогізують між собою.

В.Бездрабко зазначає неточність між поняттями класифікувати і групувати на прикладі документів, бо первинне групування враховує їх зовнішні ознаки, а типологізація – «внутрішні властивості структур, систематизація зведених груп, типів, класифікація ж переносить усю увагу на розкриття змістових властивостей і якостей, становлення інтернальних зв'язків і закономірностей, взаємозалежності між окремими типами, родами і видами документів, їх системами» [1]. Класифікація виходить на шлях не лише описового, але аналітичного, синтезованого пояснення багатолінійної, динамічної, складної єдності елементів, їх структури.

Класифікація субкультур не тільки сприяє вибудові схеми правильної послідовності, зумовленої базовості, похідної вторинності, але й глибокому проникненню у взаємозв'язки між складовими субкультур на рівні структура-структура, структура-зміст, зміст-зміст, обставин їх існування тощо. Класифікувати субкультури доречно орієнтуючись не на розмежувальні лінії між різнотипними об'єктами, а на ті лінії, що їх пов'язують [2, с. 283]. Якщо типологізація протікає шляхом об'єднання, зокрема соціальних субкультур, в однотипні групи (за походженням, узагальненням тощо), то класифікація переслідує протилежну мету [1]. Практика класифікування має різні схеми поділу. Як правило, залежно від теоретико-методологічних пошуків й розвитку науки із загального на особливе, цілого на структури, опису на аналіз тощо.

Ми вважаємо доречним врахування і семантичних характеристик [4, с. 45]. Разом із цим доцільно у ході дослідження розмежовувати явище та інформацію про нього [14, с. 34], ввівши таким чином різницю між поняттями «субкультурна класифікація» та про «класифікація субкультурної інформації».

За різних варіантів класифікації важливим є прагнення зафіксувати головне дослідницьке завдання [1; 9; 12], у т.ч. навколо пізнання базових субкультур. Завдяки розумінню діалектики розвитку і функціонування субкультури, доречно побачити в кожному конкретному прояві певні спільні й відмінні риси та особливості. Загальний алгоритм: від механічного накопичення відомостей, (зокрема, про субкультури), на рівні групування до видових узагальнень на рівні типологізації, підсумовувань результатів взаємодії, функціонування складників субкультури на рівні класифікації – таким є шлях розподілу [1]. У контексті субкультурології типологічний підхід дозволяє розрізнявати, у першу чергу, два основні типологізації субкультур: субкультура, коріння якої сягає основних, базових проблем суспільства (базовий тип), та менш всеохоплюючі субкультури (похідний або небазовий тип субкультур).

У субкультурології проблема традиційних [9; 12], переважно базових, субкультур має розглядатись поряд з новими субкультурами і їх новаціями. У контексті теорії та історії субкультур вони доволі часто знаходяться у прямій кореляційній залежності. Комплекс субкультур являє собою складну, традиційно ієрархічну (станове та частково сучасне суспільство), самостійну, самодостатню, оригінальну систему, що саморозвивається, має конкретно-історичний, соціально-стратифікаційний характер і включає в себе взаємозалежні елементи.

Висновок. Дослідження значущості, розподілу і статусу базових субкультур має право на існування. Проблеми базових субкультур та розподілу субкультур є актуальними та мають перспективи подальших досліджень. Всебічне та ґрунтовне дослідження теорії та історії субкультур є доволі перспективним (доказами цього є важливе місце базових субкультур в культурному просторі й стрімкий розвиток різноманітних субкультур в усьому світі та в Україні зокрема). Субкультурологія має стати важливою і невід'ємною частиною світової та вітчизняної культурології, а теорія та історія субкультур, маючи вдалий варіант розподілу і зосередивши увагу, насамперед, на базових субкультурах, має бути особливою, провідною сферою знання та розглядатись у культурологічному, історичному,

філософському, мистецькому та інших соціогуманітарних контекстах.

Список використаної літератури

1. Бездрабко В.В. Класифікація архівних документів: проблеми і пошук [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : www.archives.gov.ua/Publicat/Researches/MaterialyConfer_11.php
2. Кедров Б. М. Формальные и диалектические принципы классификации наук и общая структура научного знания / Б. М. Кедров. // Диалектика и логика. Формы мышления. – М.: Наука, 1962. – С. 271-310.
3. Ковальченко И. Д. Методы исторического исследования / И. Д. Ковальченко. - М.: Наука, 1987. – 439 с.
4. Кулешов С. Документальні джерела наукової інформації: поняття, типологія, історія, типологічні схеми / С. Кулешов. – К.: УкрІНТЕІ, 1995. - 192 с.
5. Левчук Я. Традиційна українська дитяча субкультура у висвітленні когнітивної культурології: монографія / Ярослава Левчук. – К. : Інститут культурології НАМ України, 2012. – 240 с.
6. Михайлова Р. Д. Художня культура Галицько-Волинської Русі / Р. Д. Михайлова. – К. : Слово, 2007. – 490 с.
7. Пушкарев Л. Н. Классификация русских письменных источников по отечественной истории / Л. Н. Пушкарев. – М.: Наука, 1975. – 284 с.
8. Радзиевский В. А. Основные резонансные субкультуры в культурном пространстве Украины: кросскультурный анализ / В. А. Радзиевский. // Вестник Санкт-Петербургского государственного университета культуры и искусств: Научный журнал. №4 (17), 2013. – С.117–121.
9. Радзиевский В. А. Избранные произведения к 1025-летию Крещения Руси / В. А. Радзиевский. – К. : Логос, 2013. – 248 с.
10. Радзівський В. О. Нотатки з субкультури аномії : монографія / В. О. Радзівський. – К. : Логос, 2012. – 368 с.
11. Радзівський В. О. Про теорію та історію субкультур: нариси до субкультурології : монографія / В. О. Радзівський. – К. : Логос, 2013. – 276 с.
12. Радзівський В. О. Фітокультура та антианомія як елемент субкультури в ритуалах Середньовічної Русі: нотатки до фітокультурології та юридикокультурології : монографія. – К. : НАКККіМ, 2011. – 228 с.
13. Радзівський В. О. Резонансні субкультури як явища культури / В. О. Радзівський. // Вісник Держ. академії керівних. кадрів культури і мистецтв. – 2013. – № 1. – С. 186–189.
14. Рудельсон К. И. Современные документные классификации / К. И. Рудельсон. – М. : Наука, 1973. – 267 с.
15. Садовенко С. М. Експлікація поняття «Українська народна художня культура» / С. М. Садовенко. // Мат-ли Міжнар. наук.-практ. конференції «Трансформація освіти і культура: традиції та сучасність», 2–3 трав. 2012 р. – К. – О.-Варшава : НАКККіМ, 2013. – С. 26–30.
16. Старков О. В. Криминальная субкультура : спецкурс / О. В. Старков. – М. : Волтерс Клувер, 2010. – 240 с.
17. Шейко В. М. Культура України в глобалізаційно-цивілізаційному вимірі (історико-методологічні аспекти) : монографія / Василь Шейко ; Національна акад. мистецтв України, Ін-т культурології. – К., 2011. – 624 с.
18. Юдкін І. М. Формування визначників української культури: культурол. студії / І. М. Юдкін. – К. : Ін-т культурології Акад. мистец. України, 2008. – 184 с.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2013

V.O. Radzievskiy

BASIC SUB-CULTURE: ADDRESSING EXPLICATION OF THE CONCEPT AND THE PROBLEM OF CLASSIFICATION

In the paper studies the important issues of theory and history of subcultures. In particular, it describes the issues that are related to the problems associated with the distribution, including classification, and study of primary subcultures.

Key words: subculture, primary and secondary subcultures, culture, media, estrangement, culturology.

УДК130.2: 929 Виготський

С.Ю.Сабадаш

ОБ'ЄКТИВІЗМ Л. С. ВИГОТСЬКОГО В КРИТИЦІ ПСИХОАНАЛІТИЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ КУЛЬТУРИ З. ФРЕЙДА

У статті робиться аналіз психоаналітичної концепції культури З. Фрейда в наукових працях Л. С. Виготського. Наголошується, що Л. С. Виготський критично ставиться до висловлених З. Фрейдом ідей щодо ролі та впливу культури на особистість.

Ключові слова: культура, психоаналіз, несвідоме, оппонентне коло, особистість.

На початку ХХ ст. в культурології визначилось нове явище – психоаналітична концепція культури. Цей підхід до дослідження, як і сама теорія культури, існує і розвивається і тепер, тобто вже на початку ХХІ ст. За свою вже фактично столітню історію психоаналітична концепція зазнавала й розквіту, і відносного занепаду, але й дотепер досить поширена й уживана для інтерпретації широкого спектру явищ культури.

Психоаналіз у своєму розвитку пройшов складний шлях від перших відкриттів до всеохоплюючих світоглядних позицій. Д. С. Рождественський відзначив, що «Психоаналіз...став безперечним явищем культури, яке виражає людське прагнення до пізнання внутрішнього світу особистості, масових психічних процесів і таких феноменів громадського життя, як релігія, політика, мистецтво. У підсумку він став важливою частиною сучасної системи знань про людину й суспільство» [4, с.9].

До початку наукової діяльності Л. С. Виготського психоаналітична теорія цілісно склалася й посіла своє місце не лише в царині психології, але й змогла вплинути на різні галузі гуманітарного знання.

До 30-х років ХХ ст. в РРФСР вийшли в перекладі основні праці З. Фрейда, а також активно публікувалися вітчизняні психоаналітики І. А. Бирштейн, Б. С. Грейденберг, А. Б. Залкінд, Н. Е. Осипов та ін. Діяли психоаналітичні товариства в Києві, Харкові, Львові й Одесі. У Радянській Росії було створено Державний психоаналітичний інститут.

Цілком природно, що настільки могутньо розвинутий напрямок у психологічній науці не міг не зробити впливу на молоду радянську психологію й на вчених, що прагнули у нових соціальних умовах відобразити розуміння психіки людини, її розвиток. З. Фрейд і Л. С. Виготський – два психологи, чії ідеї вийшли далеко за межі психології й істотно вплинули на всю сферу гуманітарних наук. Вони всебічно вивчали особистість й не могли не